

de meest verscheiden partijen goederen in, niet met de bedoeling, ze met winst aan de kleinhandel of aan consumenten te verkopen, maar in de verwachting dat hij een andere tussenhandelaar zou vinden die hem òf (met een stevige winst) in geld zou betalen òf met partijen andere goederen waar de eerste tussenhandelaar al een koper voor wist of vertrouwde te kunnen vinden. Velen waren er die naast hun beroep de functie van tussenhandelaar gingen uitoefenen. Een groot deel van de partijen die wij hier op het oog hebben, werden door de een aan de ander doorverkocht om pas in een zeer laat stadium de consument te bereiken. Een voorbeeld. In januari '43 verkocht een Alkmaarse kaasfabriek een hoeveelheid van 1500 blikjes smeerkaas die voor consumptie ondeugdelijk waren bevonden, aan een plaatselijke koopman; deze verkocht de blikjes voor vijftien cent per stuk aan een grondwerker. De grondwerker verkocht ze voor een kwartje aan een verzekeringsagent. Deze verkocht ze voor vijf-en-zestig cent aan een begrafenis-ondernemer. De begrafenis-ondernemer wist een bediende in een cafetaria te vinden die de blikjes tegen tachtig cent overnam. Toen deze zaak tenslotte voor de economische rechter te Alkmaar in behandeling kwam, deelde een der getuigen mee dat hem de blikjes voor één gulden tachtig per stuk aangeboden waren – typische 'zwarte groothandel.'

Eind april '43 ontdekte een redacteur van *Het Volk* dat in Amsterdam op ongeregelde tijden een soort mededelingenblad verscheen (het werd spoedig verboden) waarin kennelijk allerlei goederen uit exorbitant winstbejag aangeboden werden, en in aanzienlijke hoeveelheden: 100 000 heideboenders, 250 000 pakjes gelaatspoeder, 800 000 blanco enveloppen, enz. De redacteur plaatste er een gefingeerde aanbieding in van 'een grote partij sigarettenpapier'. De eerste postbestelling bracht hem 47 brieven, waaronder enkele van sigarenwinkeliers, en 'de telefoon stond niet stil'. Een reflectant uit Zeeland vertelde hem dat hij, indien de prijs dertig cent per pakje was, 'zoveel kon sturen als hij wilde, al waren het tien miljoen.' Een reflectant uit Hilversum deed hem weten dat hij óók 'indrukwekkende orders' kon plaatsen in boter, spek, eieren, tabak en costuums. Een reflectant uit de Achterhoek, die geen belangstelling had voor het sigarettenpapier, informeerde naar handdynamo's waar hij f 40 per stuk voor wilde betalen en nodigde de redacteur van *Het Volk* uit, hem een bezoek te brengen – 'ja, hij woonde aardig en hij had een knappe dochter.'¹

Het ging bij de tussenhandel vaak om vrij kleine partijen goederen die soms verhandeld werden door personen die nimmer iets met handel uitstaande hadden gehad, soms door personen uit de handelsbranche die hun

¹ *Het Volk*, 30 april 1943.